

А. В. Стороженко. Происхождение и сущность украинофильства. Издание „Клуба Русских националистов в Кіевъ“. Стр. 58. Кіевъ, 1912. Цѣна 30 коп.

Перечитавши брошюру д. Стороженка, довідзємось, звідки черпають свою „науку“ усякі Савенки та інші стовпи україножерства. Все, про що ті балакають з натхнення, д. Стороженко надумав прибрати в „наукообразні“ форми,

виложити на підставі фактів, відомих з історії українського руху. І не можна сказати, щоб д. Стороженко так таки цілком не знав того, про що пише,—ні, і з цього погляду він досить користно одрізняється од сірої маси звичайних націоналістів. Але як що ті факти не тільки не стали авторові в пригоді, а ще завели його на слизьке, то не факти, звичайно, тому виною, а власно воля авторова. Своя рука—владика, кажуть, і владичну руку д. Стороженка занадто видко на матеріалі, та й не тільки руку—просто пальці знати...

Починає д. Стороженко з звичайної пісні російських націоналістів, до яких пристав останніми часами і постуловць д. Струве—з єдності російської мови: „Отруєдність Великого океана до австрійських границь, и отъ дальняго сѣвернаго Поморья до береговъ роскошнаго Крыма въ городахъ говорятъ на русскомъ литературномъ языкѣ“, і тільки по селах говорять не однаково. Певна річ, авторові дуже добре відомо, що це неправда, що „на рускомъ литературномъ языкѣ“, коли й говорить, то тонісенка верхня півка, а не народні маси по містах; так само чудово знає він, що по селах ріжниця не вкладаються в яриці „говірок“ та „діалектів“. Але ж бо йому хочеться, щоб так було, і ані трохи не вагаючись висовує свої пальці балакаючи досить докладно про „випадкову моду“ донських козачок і проминаючи істотні ріжниця між мовами тих націоналістических, що живуть у Росії. Що ж—це теж „наука“: наука спритних пальців, не більш.

Росправившись таким партацьким чином з філологією, засовує д. Стороженко свої пальці до історії. Там єдина мова—тут єдина історія. А коли й були знов же і в історії якісь ріжниця, то то так собі—дрібнички, що скінчилися після 1654 р. Знов не знаєш, чому дивується більш: святей престої, чи сміливості автора, з якою він засовує свої пальці межі двері добре і йому самому відомих фактів, чи нарешті його терплячості: де ж пак, прищемив собі пальця і не тільки не кричить од болю, а ще веселе обличчя робить: і ні трохи не болить, кже...

Але філологія та історія—то тільки прелюдія для творчих пальців д. Стороженка. Найбільш його сучасність цікавить і тут спритні пальці не знають ніякого впину, на кожному слові знати їх. Де взялося українство, чи як говорить він—„українофільство“? Ну, звісно, де: польська інтрига його зродила, польська інтрига його вигодувала, польською та всякими іншими чужими інтригами вона і тепер на світі держиться. Коли злидований читач забажає од д. Стороженка фактів, то цей учений муж ані трохи не звомпить.

Уманська базиліянська школа—це раз, Кирило-мефодієвське братство—два, „Основа“—три і так далі вичитуватиме д. Стороженко і навіть „пруських марок“ не проміне, хоч Раковського згадати—постидається. Але не згадає він ні Котляревського та інших письменників—лівобережців, ні тієї боротьби, яку довелося відродженому українству вести як-раз з „польською інтригою“,—не згадає, бо інакше весь його роловід українства од уманської школи шкереберть пішов би. А так можна все валити на ту школу нещасну, а члени клуба націоналістів дивуватимуть з ученості ученого д. Стороженка, а д. Савенко розситиме славу його по цілій Росії, а „Новое Время“ ще й пропечатає, що „проф.“ Стороженко признався, ніби весь український рух—од „кичливого ляха“ пішов. Вільше, розуміється, д. Стороженкові й не треба нічого: пальці його знати—й досить з його.

Але як би до добрих пальців д. Стороженка та ще голови доброї, то... хто б його знав, що тоді було б. А тим часом з головою діло стоїть кепсько і кожна сторінка брошури д. Стороженка—шедевр самого тільки прстиджитаторства. Як зникли під його спритними пальцями українські письменники, і як натомість з'явилась уманська польська школа—ми вже бачили. От і ще один приклад. На стор. 36—37 д. Стороженко оповідає про початки радикалізму в Галичині. Драгоманов, баче, ще до еміграції спокусив двох „молодыхъ людей“, Франка й Павлика і вони не тільки поробились завзятими соціалістами, а й прийшли до думки, що працювати для народу можна тільки народною, тоб-то українською мовою. Священик Качала пробував боротись проти такого ворожого (!?) церкви й громадським установам напрямку. Тоді Драгоманов підбив київську громаду виступити з протестом проти Качали і тим підтримав „партію Франка й Павлика“.

Also sprach... Стороженко і тут що не слово—то самі пальці знати, а не голову. Дійсно був на світі такий собі Драгоманов, був і Качала, і був протест київської громади проти політики Качали, а Франко й Павлик і досі живі і дай їм Боже віку довгого! Але не міг Драгоманов до еміграції спокушати „молодыхъ людей“, бо тоді вони ще занадто молоді були—в нижчих класах гімназій; не міг Качала протестувати проти української мови, бо був тим, що д. Стороженко зненавидяно зве українфілією; не міг протест киян підсилити партія Франка й Павлика, бо такої тоді партії й на світі ще не було... А зверху поглянеш—ніби й справжні факти подає д. Стороженко: імена й події дійсні, тільки... занадто довгі у його пальці й занадто голова їм не дорівнює.

І так всюди—спокушає д. Стороженко своїх „молодыхъ людей“, як Савенко й інші націоналісти, видимою брехнею, зверху помазаною ніби правдивими фактами. Забув д. Стороженко заповідь: „аще хто соблазнить единого отъ малыхъ сихъ“,—і за це вже має кару: замість „жернова осельського“—д. Савенка вчиплено йому.

А не вага куди тяжча од усяких жерновів буде, і не здихатись П. д. Стороженкові. Та й по заслугам,—ото не спокушай, та ще за допомогою самих спритних пальців.

С. Єфремов.

Театр і музика.

— Цікавий спектакль. В неділю, 4 марта, в Москві, в Купельському клубі, має бути український вечір, який урядовує московський музикально-драматичний гурток „Кобзарь“. Підє „Наталка Полтавка“ з участю: М. К. Заньковецької, О. К. Сакаганського, д. Алчевського та инш. В музикально-вокальному одділі візьмуть участь артисти театру Зіміна та инш.

ДОПИСИ

(Од власнихъ корреспондентівъ).

М. ЯЛТУШКІВ, моголівського повіту, (на Поділлі). *Пощесть*. В сусідніх селах страшенно розлютовалась пощесть сипного тифу, яка вже загнала в землю не мало жертв. Пощесть тягнеться ще від осені; почалась вона між прїїзжими робочими на фільварках, які арендує ялтушківська цукроварня. За зїму слабування на тиф трохи зменшилось, а це, два тижні назад, знову вибухнуло з новою силою. З фільварків пощесть пішла на села і, не маючи зупину, захватчує все більший й більший район. В с. Підліснїм-Ялтушкові, що дня проводять на центар померших від тифу; в с. Віличині теж багато хворих умирають; почалось вже слабування і в містечку Ялтушкові та Слободі-Ялтушківській.

Не можна сказати, щоб пощесть розпочалась несподівано, бо ще в осені минулого року місцева санітарна комісія звертала увагу повітового земства на можливість розповсюдження зарази, та ці заходи санітарної комісії не мали успіху і привели тільки до того, що тодішніх членів санітарної комісії увільнено, а саму комісію, через якесь там непорозуміння, скасовано. Тепер то вже венкай бачить, що треба було послухати поради санітарної комісії, то, може і не було б такого ляха.

На поміч участковому земському лікареві прибув з Кам'янця епідемічний лікар та уже і цей допомоги стає мало.

Поля в нас обчистились від свігу. Ідуть теплі дощі. Озимина виглядає гарно.

М. ВОРОНЬКІВ, переяславського повіту (на Полтавщині) *Панахида по Т. Г. Шевченкові*. У нас тоді вперше було відаравлено панахиду по Т. Шевченкові. Тоді всі селяне заговорили про це, розпитуючи, хто це такий Шевченко, що він зробив?.. Селянам розказано, що це був чоловік, який стояв за народ і визволення його з кріпацтва, що він складав пісні про людську біду і т. ин. А один дід розказував, що він пам'ятав як Шевченко з Ковачковським приїздив з Переяслава і намалював нашу церкву (церков стоїть більш 170 років). Ці всі балачки зацікавили селян, і от в цім році на панахиду 26-го лютого відшлось селян повна церква. Було урочисто одправлено панахиду, а після роздавались листи й книжечки з біографією Т. Шевченка, видання „Часу“.

Але не обійшлося і без непрямностей. Зразу звернулись з проханням одправити панахиду до Михайлівського батюшки; той зразу згодився, а потім довідавшись, що панахида по Шевченкові—відмовився і навіть умовляв не служити панахиди по Шевченкові, бо він був на заслання і т. ин. Але зауважив, що коли б йому не сказали, що це по Шевченкові, а прямо по Тарасові, то він би був відправив. Це дуже адивувало селян, і вони балакали, що коли батюшка вважає Шевченка грішним через те, що той був на заслання, то там більш треба по йому правити панахиду. Прїйшлося відправити панахиду в Рожество-Вогородичній церкві.

Листування редакції.

Москва, д. Ф. Коломіїченкові. Ви пишете, що „широку відповідь д. Садовському подали незабаром—після наших 4 березня з д-кою Заньковецькою обговорень про те, як слід реагувати на лист д. Садовського. Тоді ми її і надрукуємо, коли вона не буде написана в таких „непомірно грубих тонах“, як цей Ваш лист до редакції. З приводу цілком коректного листа д. Садовського.

Від контори.

З'явлення в грошах одержаних до 1 януаря 1912 року в фонд „на вшанування пам'яті Г. П. Шерстюка“.

З 17 декабря 1911 року: від д.д. Цимбала (Київ)—3 руб., Л. Пахаревського (Митав)—1 руб., М. Левницького—4 руб. 56 коп., Кузми (Київ)—28 коп.

Всього 8 руб. 84 коп.

До 17 декабря 401 руб. 25 коп.

Разом в касі контори на 1 янв. 1912 року 410 руб. 09 коп.

Увага: в звітженню, надрукованому в ч. 285 „Ради“ за 1911-й рік, сума одержаних до 17 декабря грошей помилково зазначена „411 руб. 25 коп.“ замість—„401 руб. 25 коп.“.